

підліткових угруповувань та пропаганда альтернативних їм організацій.

Потрібно привертати увагу до питань, пов'язаних з винністю самого потерпілого, тобто такої поведінки особи, коли вона створює умови для вчинення злочину. Необхідно роз'яснювати батькам, що їх особистий приклад та віктимологічна самопрофілактика є дієвою школою виживання для дітей.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про різний характер віктимної поведінки неповнолітніх жертв статевих злочинів, яка може відповідати природним законам соціального життя людей у суспільстві, або суперечити їм. Врахування особливостей поведінки неповнолітньої жертви має важливе значення для профілактики, розслідування та призначення покарання винним. Адже досить часто неповнолітні стають жертвами сексуального насильства не випадково – як правило, це зумовлено їхньою поведінкою та умовами виховання.

ЗАХОДИ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗМІ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

Кальченко Л.В., інспектор відділу зв'язків з громадськістю НАВС

Злочинність неповнолітніх останнім часом набуває загрозливих розмірів, що потребує негайних та ефективних заходів її запобігання. В Україні, за статистичними даними, 34 тис. дітей перебувають без нагляду батьків, із них 18 тис. жебракують і фактично знаходяться під впливом криміногенних чинників, 14 тис. підлітків виростили у функціонально-неблагополучних сім'ях, 19 тис. неповнолітніх засуджено, понад 50 тис. перебувають на обліку в міліції. Враховуючи вказану ситуацію органи внутрішніх справ відроджуючи старі, відшукує нові форми взаємодії з громадськістю у напрямку віктимологічної профілактики серед неповнолітніх та молоді.

Зокрема, у напрямку запобігання безпритульності та бродяжництва серед неповнолітніх, широкого розповсюдження набули і інші форми залучення засобів масової інформації до співпраці. Тільки за минулий рік було розшукано понад 100 дітей завдяки спільному проекту Міністерства внутрішніх справ та акціонерного товариства закритого типу “Магнолія-ТВ”. Договір про взаємодію та співробітництво з реалізації проекту щодо поширення відомостей через засоби масової інформації про неповнолітніх, які зникли безвісти, був підписаний представниками МВС України та генеральним директором “Магнолії-ТВ”.

Згідно з цим договором інформація щодо зниклих оперативно направляється безпосередньо працівниками кримінальної міліції в справах дітей до “Магнолії-ТВ”. Потім, завдяки цій телекомпанії, прохання про допомогу в пошуку дітей отримує велика кількість громадян, а розміщене на екрані кольорове фото дитини допомагає чіткіше зорієнтуватися в прикметах розшукуваного. Наразі ця телекомпанія також встановила біг-борди з фотографіями розшукуваних дітей по всьому місту та транслює вказану інформацію на моніторах в потягах київського метро. Вважаємо, що така форма співпраці міліції і телевізійників допомагає оперативно реагувати на заяви батьків про зникнення дитини, залучаючи до пошуку громадськість. Отже, завдяки новій ефективній формі співпраці міліції, телевізійників та громадськості неповнолітні набагато швидше повертаються додому.

Останнього часу набуло широкого розповсюдження проведення різноманітних благодійних заходів та акцій для соціальної підтримки багатодітних сімей, функціонально-неспроможних та неповних сімей, дітей-інвалідів, сиріт та інших категорій малозабезпечених громадян України.

Не залишились осторонь і працівники правоохоронних органів. Зокрема, представники МВС спонукали громадські організації, бізнесменів і “просто сумлінних людей” надавати матеріальну і моральну підтримку дітям-сиротам та дітям, що залишились без опіки батьків. Представники міністерства внутрішніх справ під час відвідання школи-інтернату для сиріт у Радомисльській області, яка близько 20 років знаходиться під патронатом МВС України, кожного разу коли відвідують цю установу, передає неповнолітнім одяг, взуття, навчальне приладдя, іграшки, тощо. Водночас, під час таких відвідувань правоохоронці звертаються з проханням до начальників тих обласних УМВС, де є школи-інтернати та інші спеціальні заклади для неповнолітніх, в яких знаходяться діти, що залишилися без опіки батьків, взяти останні під свій патронат.

Варто нагадати, що продовжуючи традиції співпраці з боку державних органів щодо піклування про дітей-сиріт, у 2000 році на базі Національної академії внутрішніх справ було відкрито юридичний ліцей для дітей працівників органів внутрішніх справ, які загинули чи зазнали каліцтва при виконанні службових обов'язків. Тоді на урочистостях з приводу відкриття юридичного ліцею экс-Президент України Л.Д. Кучма, звертаючись до присутніх зазначив: “новий навчальний заклад – особливий. Відкриваючи його, ми якоюсь мірою сплачуємо борг перед вартовими правопорядку, які загинули при виконанні службових обов'язків. Тут навчатимуться їхні діти, діти-сироти та діти, що залишилися без батьківського піклування”. Отже,

залишившись без батьків неповнолітні отримали підтримку та піклування з боку державних органів та громадськості.

На сьогодні в цьому навчальному закладі навчаються підлітки-ліцеїсти майже зі всіх областей України. Учням, завдяки допомозі майже всіх областей України, створено належні умови для проживання і навчання: забезпечено 4-разовим харчуванням, посезонним форменим одягом, підручниками та ін. Заняття проводяться за програмою загальноосвітніх шкіл з поглибленим вивченням юридичних дисциплін і посиленою фізичною підготовкою. Після отримання середньої освіти випускники за їх бажанням будуть зараховані на навчання до академії або інших вищих закладів освіти системи МВС.

Слід сказати, що на сьогодні Міністерством внутрішніх справ України проводиться багато різноманітних благодійних акцій із залученням громадськості. На цих благодійних акціях вшановують пам'ять працівників правоохоронних органів, військовослужбовців, які загинули при виконанні своїх службових обов'язків у мирний час. Під патронатом органів внутрішніх справ створюються безкоштовні підліткові клуби, гуртки та секції за місцем проживання.

Всі зазначені заходи неодмінно проводяться з метою забезпечення державою благополуччя для кожної сім'ї, для здійснення нею обов'язків по вихованню дітей, захисту їх прав, підготовці до повноцінного життя в суспільстві.

Але не можна обмежуватись проведенням таких заходів тільки у великих містах, які або направлені на конкретну категорію громадян, або проводяться тільки окремими органами чи відомствами. На нашу думку, слід організувати цю роботу повсюди, спільно з громадськістю, розробити та закріпити необхідні положення, правову та нормативну базу.

Також слід вказати на те, що існуючі на сьогодні громадські організації, інші об'єднання, товариства тощо, основним завданням яких є охорона правопорядку, профілактика правопорушень та попередження злочинності, також не мають єдиної, яка б відповідала сучасним умовам, нормативної бази. Зараз, нормативні акти (положення, рішення, інструкції та інші), що регулюють порядок створення і діяльності громадських формувань, приймають різні суб'єкти управління, починаючи з представника Президента в області до сільської Ради. Ці документи регулюють діяльність тільки конкретної організації і регіону, що породжує на місцях різні трактування стосовно мети їх створення, завдань, форм та методів роботи. Ситуація, що склалася, не призводить до масового порушення діючого законодавства тільки тому, що в багатьох регіонах ці громадські формування, організації та товариства існують формально і практично не працюють.

Стримати розпад та відродити активність вказаних об'єднань недостатньо моральними стимулами, необхідно підняти, в першу чергу, матеріальну зацікавленість учасників цієї діяльності. Тому при відновленні або створенні нових формувань громадськості, які будуть займатись виховною та профілактичною роботою серед неповнолітніх, необхідно передбачати і відповідне стимулювання їх діяльності.

А підвищення виховної ролі громадськості, зовсім не означає ослаблення ролі державних органів, які використовують різні заходи для виховання окремих нестійких членів суспільства, що вчинили правопорушення, на нашу думку, держава може виконати своє призначення лише спираючись на широкі верстви населення, ЗМІ та громадськість, підтримуючи найрізноманітніші форми участі громадськості у недопущенні злочинів серед неповнолітніх.

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЩОДО ЖЕРТВ НЕКОРИСЛИВИХ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ НЕПОВНОЛІТНІХ

Демчіхіна Є.С., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Тривалий час правоохоронні органи акцентували увагу навколо злочину та злочинця і залишали осторонь жертв злочинів. Як наслідок, до цього часу немає повного обліку потерпілих, не вивчаються їх характерні особливості, вряди-годи проводяться заходи віктимологічної профілактики. Тому актуальною є проблема зробити віктимологічну профілактику невід'ємним елементом боротьби зі злочинністю.

Діяльність по попередженню злочинів, що традиційно здійснювалася переважно “від злочину” або “від злочинця”, необхідно значною мірою переорієнтувати у бік віктимологічної профілактики, головним призначення якої є допомога людині уникнути небезпеки стати жертвою злочину. Це дозволить охопити превентивним впливом велику кількість потенційних жертв некорисливих насильницьких злочинів неповнолітніх.

За визначенням Д. Рівмана, віктимологічна профілактика представляє собою цілеспрямований спеціалізований вплив на осіб з неправомірною чи аморальною поведінкою, а також на чинники, що зумовлюють віктимність, пов'язану з подібною поведінкою. Рівною мірою її об'єктом є чинники і особи, позитивна поведінка яких проте віктимонебезпечна для них.

Н. Котова вважає, що при насильницьких злочинах жертва завжди виступає як обов'язковий елемент конкретної ситуації, що певним чином відображується свідомістю злочинця. Тобто, якщо розглядати